

P. Valde-Nowak, A. Nadachowski, K. Kowalski, T. Madeyska, A. Nadachowska, E. Klekot, A. Mayer, B. Miękina, E. Tarłowska, L. Śliwa, S. Dryja

Nowa Biała, gm. Nowy Targ, woj. nowosądeckie, St. 2 (Jaskinia w Obłazowej), AZP 116-58

Informator Archeologiczny : badania 24, 2-3

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ze śladami obróbki. Jak wynika z pierwszych ustaleń paleozoologicznych, przeważają kości dużych ptaków, zająca, lisa i renifera. Wśród towarzyszących im gryzoni dominuje zespół tundrowo-stepowy z lemingiem.

Natomiast efektem badań geologiczno-geomorfologicznych przeprowadzonych w bezpośrednim sąsiedztwie stanowiska było wyróżnienie stokowych i rzecznych osadów, których usytuowanie i litologia pozwalają przypuszczać, że stratygraficznie odpowiadają one utworom wypełniającym schronisko, a chronologicznie — ostatniemu zlodowaczeniu.

Badania będą kontynuowane, tym razem również w towarzyszącej schronisku jaskini, do której wejście odsłonięto w trakcie tegorocznych badań.

**Mszano, gm. Brodnica woj.
toruńskie St. 14 AZP 35-50**

Muzeum Regionalne w Brodnicy

Badania prowadził mgr Marjan Marciniak. Finansował WKZ w Toruniu. Trzeci sezon badań. Obozowisko i cmentarzysko mezolityczne. Osady kultur: pucharów lejkowatych, ceramiki sznurowej, twieńskiej i paraneolitycznego kręgu kultur strefy leśnej.

Kontynuowano eksplorację 75 m² z poprzedniego sezonu i rozpoczęto badania kolejnych 90 m² powierzchni stanowiska. Założono też sondażowy wykop 12,5 m² w torfach przylegających do wydmy. Materiał archeologiczny wydobyty w tym roku jest jeszcze bogatszy niż w latach poprzednich. Pozyskano ponad 30 000 wytworów krzemieniennych, liczne wytwory kamienne, kilka tysięcy fragmentów ceramiki oraz ponad 10 000 fragmentów kości zwierzęcych (w tym kilkadziesiąt kręgów ryb). Po raz pierwszy znaleziono bursztyn oraz wytwory krzemienne młodsze od mezolitu.

Wstępna analiza rozkładu materiałów sugeruje istnienie na stanowisku stratygrafii. Wstępna analiza materiałów zabytkowych pozwala na stwierdzenie przewagi elementów komornickich nad chojnicko-pleńkowskimi z czytelnym udziałem elementów janisławickich. Wśród 3000 rdzeni, narzędzi i zbrojników tylko 30 okazów można łączyć z neolitem i wczesną epoką brązu. W grupie wytworów ceramicznych wstępnie wydzielono materiały wskazujące na ślady osadnictwa kultur kręgu naddunajskiego (k. lendzielska i ceramiki kreskowo-klutej), osadnictwo kultury pucharów lejkowatych, kultury ceramiki sznurowej, kultury twieńskiej oraz najbogatsze osadnictwo paraneolitycznego kręgu kultur strefy leśnej. Analiza materiałów kostnych wykazała ponad 95% kości zwierząt dzikich w tym ok. 40% — jeleni, sarna, 22% — dzik, 14% — zółw, 8,5% — bóbr, 5,5% — ryby.

Sygnalizowane wcześniej jamy okazały się grobami nawłazującymi do pochówków ze szkieletami barwionymi ochrą, z naszyjnikami z zębów jelenia. Odkryto 3 groby (w tym 1 zniszczony) ze szkieletami ułożonymi wzdłuż osi E-W. Zachowały się czytelne ślady drewnianych konstrukcji komór grobowych spalonych w trakcie czynności pogrzebowych. W jednym z grobów pochowano osobnika dorosłego wyposażonego w bryłę bursztynu i przedmiot kościany, w drugim dziecko 6-8 letnie z ogromną ilością zębów jelenia. Czerwony barwnik zastosowany we wszystkich grobach jest prawdopodobnie wyprażoną gliną kaolinową. W grobie osobnika dorosłego odkryto duże ilości zwęglonej skóry (C¹⁴). W wypełniskach grobów odkryto jedynie kości zwierzęce oraz materiał krzemieniany kultury komornickiej, co sugeruje przedceramiczny wiek pochówków. Grobom towarzyszyły jamy ze spalenizną i analogicznym materiałem w wypełniskach.

W tym sezonie odsłonięto całkowity zarys obiektu mieszkalnego o konstrukcji słupowo-plecionkowej (ponad 90 śladów po słupach o średnicy od 5 do 12 cm) potwierdzonej przez doskonale zachowane odciski na polepie. Obiekt zbudowany był na planie koła o średnicy ok. 3 m, z ogniskiem we wnętrzu, w pobliżu południowo-zachodniej ściany i korytarzowo zagłębionym wejściem od strony północno-wschodniej. W wypełnisku obiektu odkryto koncentrację mezolitycznych materiałów krzemieniennych i kostnych. Komornicki charakter wytworów krzemieniennych i brak ceramiki sugerują i w tym wypadku mezolityczny charakter obiektu.

Groby, towarzyszące im jamy oraz obiekt mieszkalny związane są z poziomem pierwszej z dwu głębokich stwierdzonych na wydmy, tj. z poziomem ok. 70 cm poniżej obecnej powierzchni stanowiska. W warstwach wyższych aż do humusu współczesnego zalegają materiały mezolityczne, neolityczne i wczesnobrązowe. Badania torfów wykazały, że są one młodsze od osadnictwa na stanowisku.

**Nowa Biała, gm. Nowy Targ
woj. nowosądeckie St. 2
(Jaskinia w Oblazowej) AZP
116-58**

Polska Akademia Nauk Instytut Historii Kultury Materialnej, Zakład Archeologii Małopolski, Instytut Ewolucji i Systematyki Zwierząt w Krakowie

Badania prowadzili: dr Paweł Valde-Nowak i dr Adam Nadachowski. Konsultowali: prof. dr hab. Kazimierz Kowalski, doc. dr hab. Teresa Madeyska. Uczestniczyli: dr Anna Nadachowska, mgr Ewa Klekot, mgr Anita Mayer, mgr Barbara Miękina, mgr Ewa Tarłowska, dr Leopold

Śliwa, mgr Sławomir Dryja. Finansował I EISZ, ZAM IHKM PAN w Krakowie i WKZ w Nowym Sączu. Szósty sezon badań. Środkowo- i górnopaleolityczne schronisko jaskiniowe. Ślady osadnictwa średniowiecznego.

Rezultatem badań było odkrycie kolejnej, ósmej serii z zabytkami, w tym przypadku o cechach musterskich. Stanowiły one element skupiska, którego najważniejszą częścią są żuchwy i łby jaskiniowej. Innym rezultatem jest odsłonięcie dalszych części konstrukcji z granitowych i kwarcytowych otoczków (w-wa VII), co nastąpiło w wyniku istotnego poszerzenia wykopu.

Odkrytych zostało 117 zabytków kamiennych różnych kultur paleolitu (grawecka, szelecka, musterska), 2 fragmenty górnopaleolitycznych ostrzy kościanych, 2 zawieszki z przewierconych kłów pieśca i wiele szczątków zwierzęcych, m.in. nosorożca włochatego, lwa i niedźwiedzia jaskiniowego, renifera. Rozpoznane zostały też ewidentne ślady obróbki (nacięcia, wiercenie, tłuczenie) na niektórych fragmentach kości.

Po raz pierwszy od 1985 r. (pierwszy sezon) pobierane próby faunistyczne nie były całościowo szlamowane na sitach o 1 mm prześwicie. Wszystkie jednak przeglądane były poza jaskinią i dorywczo płukane. Tak więc ponad 600 zebranych w tym roku prób faunistycznych ma charakter jedynie wskaźnikowy.

Badania będą kontynuowane.

Potoczek, gm. Potok Wielki
woj. tarnobrzeskie St. 4 i 5
AZP 88-78

Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie Katedra Archeologii

Badania prowadził mgr Jerzy Libera. Finansowała BBIDZ w Tarnobrzegu oraz UMCS w Lublinie. Obozowiska: schyłkowopaleolityczne, ślady osadnictwa neolitycznego i z epoki brązu.

Stanowisko 4. Trzeci sezon badań. Obozowiska: schyłkowopaleolityczne (k. świderskiej), późnomezolityczne (k. janisławickiej), późnoneolityczne (k. ceramiki sznurowej) oraz wczesnobrązowe (k. Chłopice-Vesele → k. mierzanowicka).

Przebadano powierzchnię 83 m² (wykop I poszerzono o 42 m², wykop II o 25 m²) oraz założono 2 szurfy o powierzchni 16 m². Układ pionowy nie odbiegał od zaobserwowanego w latach poprzednich, w poziomym stwierdzono znacznie mniejsze nasycenie zabytkami (maksymalnie do 100 zabytków na m²). Nie uchwycono zarysów żadnych obiektów. Uzyskano łącznie 1789 zabytków krzemiennych, 10 kamiennych, 232 fragmenty ceramiki, kilkadziesiąt grudek polepy i 43 fragmenty kości. W materiale krzemiennym wyróżniono 141 narzędzi, 9 form powstałych przy formowaniu narzędzi oraz 81 rdzeni i form technicznych, ponadto uzyskano 526 wiórów i 1028 odlupków, okruchów i łusek.

Stosunkowo duży procent wśród narzędzi i rdzeni należy łączyć z osadnictwem schyłkowopaleolitycznym, dla którego formami charakterystycznymi są rdzenie mazowszańskie, dwupiętniki, z narzędzi — drapacze, ryłce różnych odmian, półtylczaki markolityczne oraz liściaki dwukątowe typu mazowszańskiego. Z innych form, wióry odbite z rdzeni dwupiętów (w tym formy częściowo retuszowane), wiór z trzoneczkiem, tylczaki. Jest to kolejna seria zabytków należąca do kultury świderskiej.

Znacznie uboższy ilościowo materiał reprezentuje osadnictwo okresu atlantyckiego, dla którego formami charakterystycznymi są pojedyncze rdzenie jednopiętów podstożkowe, wierzchniki, z narzędzi — trapez, trójkąty prostokątne, zbrojnik janisławicki, skrobacze, liczne regularne wąskie wióry, ponadto ryłcowce. Być może do inwentarzy tych łączonych z kulturą janisławicką należy również pojedynczy trójkąt rozwartokątny oraz zbrojnik z retuszowaną podstawą.

Wśród okruchów ceramicznych wyróżniono kilkanaście form zdobionych odciskami sznura, kilka wylewów oraz części przydennych naczyń, bez możliwości ich pełnej rekonstrukcji. Analiza technologii masy ceramicznej sugeruje obecność osadnictwa kultury ceramiki sznurowej, Chłopice-Vesele lub mierzanowickiej. Z materiału krzemienego z tą fazą osadnictwa należy łączyć jedynie odlupki z siekier, brak natomiast jest innych form charakterystycznych dla tego okresu.

Poza datowaniem zostają zabytki kamienne i kostne.

Badanie stanowiska zakończono. Materiały czasowo przechowywane są w KA UMCS w Lublinie, po opracowaniu przekazane zostaną do Muzeum Okręgowego w Sandomierzu.

Stanowisko 5. Pierwszy sezon badań. Obozowisko schyłkowopaleolityczne (tradycja kultur tyliczakowych?), późnomezolityczne, z przelomu neolitu i epoki brązu oraz śladowe z wczesnego średniowiecza.

Stanowisko zostało odkryte jesienią 1984 r. w trakcie badań AZP.

Położone jest w odległości ok. 400 m na wschód od stanowiska 4 na krawędzi południowej tarasy akumulacyjnej Sanny.

Z powierzchni ponad 1/2 ha zebrano wówczas blisko 50 zabytków krzemiennych datowanych na paleolit schyłkowy (m.in. drapacz skośnik, wióry z dwupiętowością), mezolit (fragment rdzenia, 2 trapezy), neolit — KPL (1 fragment ceramiki, 2 fragmenty wiórowców).